

Školní Zahrada

Časopis je možno odebrat elektronicky prostřednictvím: www.skolni-zahrada.cz

CO NÁS UČÍ HLÍNA?
ZKUSTE LANDART
ZAHRADA PLNÁ NĚHY
SUŠENÁ, NEBO ČERSTVÁ KRÁSA?
ORIGINÁLNÍ BARVY Z ROSTLIN

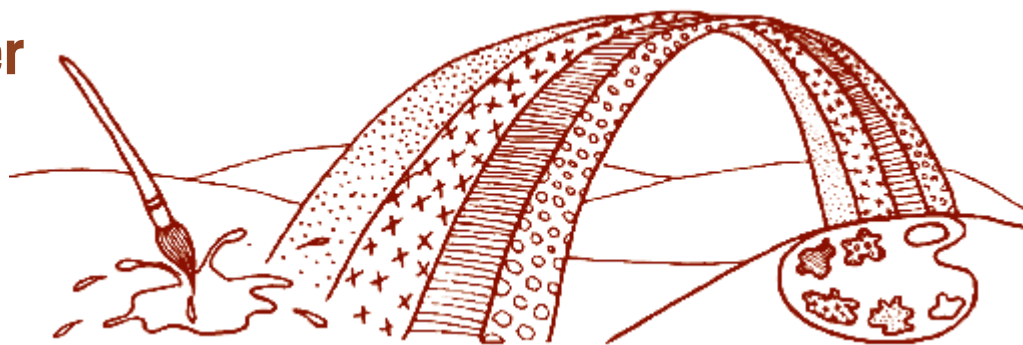
ČASOPIS
PRO ZAHRADNÍ PEDAGOGIKU
ČÍSLO 3 / 2021

Zahrada jako ateliér

Kreativita, spontánnost, schopnost sebevyjádření, to jsou termíny označující ty dovednosti, které ve školách tak moc chybí. Jedeme slovní úlohy, diktáty, učíme se věci nazpaměť, memorujeme. A když už konečně máme relativní svobodu v tom, co budeme dělat (třeba ve výtvarce), stejně skončíme u šablony, daného formátu papíru, techniky, přes kterou nejede vlak.

Nebo je to u vás jinak?

Výtvarka, to by měl být prostor pro fantazii, pro možnost se svobodně, hravě, každý po svém vyjádřit. A proč toto téma rozebíráme na stránkách časopisu Školní zahrada? Protože příroda je sama o sobě tak kreativní, nabízí tolik tvarů a barev, je tak

proměnlivá, že umělecká díla vznikající v přírodě a z přírody jsou už od podstaty něčím natolik originálním, pestrým a zajímavým, že si téma zaslouží minimálně číslo našeho časopisu.

Tak vyrazte do přírody, pracujte s listím, květy, klacíky, trávou, blátem a kameny. Propojte výtvarné techniky, odvažte se, nedávejte dětem žádná omezení, nechte je tvořit samotné či společně, na kousku kůry nebo v celé zahradě. Tvořte věci pomíjivé i trvalé, nebojte se velkých věcí, zdí, kmenů stromů, využijte třeba celou louku.

Nechte věci vznikat a zase zanikat, sledujte, jak se vaše umělecké dílo pomalu rozpadá, bledne nebo jak ho odnáší vítr. Pokud vám ovšem nestačí, že tu dílo bylo, že jste ho viděli a třeba si ho i zapamatovali, tak ho vyfoťte a jako inspiraci pošlete na náš FB profil: <https://www.facebook.com/groups/skolni-zahrada>. Děkujeme moc. ●

„... Příroda se při tvorbě stává významným aktérem, od kterého se člověk učí hlubšímu pochopení fungování přírodních procesů...“

T. Hejtmánková, M. Hůrková, A. Trojanová, M. Veselá: Do krajiny za landartem

Martin Kříž

Co nás učí hlína?

Je dost důvodů, proč občas přizvat na školní zahradu – prostě hlínu. Anebo jí dovolit, aby se tam zabydlela natrvalo v podobě „hliníku“, tj. hromady jíl, kterou můžete postupně těžit na hrani, stavění i tvoření.

- **Environmentální souvislosti** – nepálená hlína je nejekologičtější stavební materiál na světě, lokální, s téměř nulovou vloženou energií, bez uhlíkové stopy, zcela přírodní.
- **Soběstačnost** – materiál skoro zadarmo, ze kterého vlastníma rukama stvořím klidně i celý dům, technologie, kterou zvládají snadno i ženy a děti.
- **Zdraví** – zdravotně nezávadný materiál na hrani i stavbu domů, v domech reguluje vlhkost vzduchu, podporuje zdravé ionty ve vzduchu, oblé tvary, které jdou z hlíny snadno vymodelovat, mají uklidňující vliv na psychiku.

- **Práce a rytmus při práci** – zažít dobrý pocit z fyzické práce při šlapání hliněné směsi.
- **Multikulturní výchova** – stavba tradičních obydlí v různých částech světa, např. v Africe.
- **Dějepis** – tradiční stavební materiál od pravěku po současnost.
- **Tvořivost i technické myšlení** – obří modelína, lze kombinovat s dalšími materiály, lze s ní lepit jako s maltou, můžete s ní malovat, na ní malovat, rýt, vyškrabávat, lepit na zeď či kůru stromů, ředit či zahušťovat, nechat vyschnout a ztvrdnout jako cihly, kostky či koule, vypalovat, pozorovat u toho změnu barvy, objemu a dalších vlastností...

LIDÉ ZE ZAHRADY

Marta ze Staré Říše

Jsem milovnice a obdivovatelka zahrad a jejich příběhů a především majitelka a spolutvůřkyně naší rodinné Ukázkové přírodní zahrady ve Staré Říši.

Když se řekne zahrada, vybaví se mi ohraničený prostor určený pro člověka a jeho spočinutí. Měl by to být prostor, který dokáže člověka svou krásou uklidnit, ukotvit i trochu pohltnout a přesáhnout.

Zabývám se především vázáním květin ze zahradního a lučního kvítí. Dostala jsem se k tomu přes svoji lásku ke květinám. Do svých květin dokážu zakombinovat i nejrůznější divoké květy, rumištní vytrvalce či obyčejné plevelné rostliny.

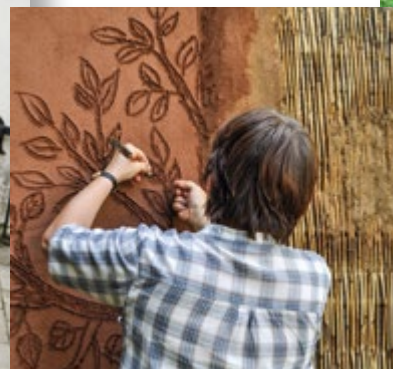
Naše zahrada je zvláštní svojí stinnou romantickou atmosférou, svou historií, množstvím nejrůznějších zákoutí, stovkou růží, zpěvem mnoha ptáků, trvalkovými záhony, které nevědí, kdy mají přestat růst, a také velkou částí, která je k dispozici dětem pro jejich objevování a nerušenou realizaci nových nápadů.

Na pedagogické fakultě jsem vystudovala český jazyk a výtvarnou výchovu. Učím na základní škole v nedalekém Urbanově, školní zahradu využíváme nejen k výuce přírodovědy, ale i ostatních předmětů. Když je ta možnost, učíme se venku. V těsném sousedství zahrady je hřbitov, což dodává celému místu velmi nevšední atmosféru. V poslední hodině výtvarné výchovy před prázdninami jsme dělali barevné palety (inspirace z knihy Zahrada, která učí), a protože děti nemohly najít na naší zahradě dostatek barev, vydávaly se i na dobrodružnou výpravu na hřbitov, kde sbíraly spadané okvětní lístky z rudých máků.

Když je ta možnost, pořádáme na školní zahradě v Urbanově Den Země, kam přijíždějí i žáci z okolních malotřídek. Žádná další spolupráce nás zatím asi nenapadne.

Když na zahradě rozkvetou první květiny, můžeme se inspirovat sbírkou básní Jakuba Demla *Moji přátelé*. Ve stejném duchu jako básník dokáží žáci zcela přirozeně vytvořit krátký text, ve kterém květinu osloví a zároveň oslaví její krásu. Přitom si ji opravdu detailně prohlédnou a mnohdy si zapamatují i její název. ●

Marta Veselá Jirousová
Foto: Miriam Prokopová

→ **Volná hra** – bezpečný prostor, kde je povoleno se jakkoliv projevit, ušpinit, pracovat, tvořit i bořit, projevit sílu i jemnost, vybit energii i načerpat energii.

→ **Přírodní zákonitosti** – v přírodě není nic trvalé, vše se mění, podléhá postupnému rozpadu, odplavuje se vodou... stejně jako u přírodních výrobků z hlíny, pokud je necháme venku napospas živlům...

... a navíc jde i po zaschnutí ze všeho snadno umýt a vyprat.

Hlínou se zde myslí jílovité podloží, na které se člověk dostane po odstranění ornice. Kde ji sehnat? Například tam, kde se staví dům a halda jílovité hlíny se vykope ze základů. Nebo zkuste poprosit, zda by vám vozík jílu neprodali v nejbližší cihelně. Na spoustu tvořivých aktivit se hodí i jen tato samotná hlína, ale ideální stavební hliněnou směs vytvoříte na plachtě, kde do rozmočené hlíny nohama zašlapete stavební písek a sekačkou nasekanou slámu v poměru přibližně 1 : 1 : 1 (hlína : písek : sláma). Nebojte se z hlíny stavět. Ten pocit, že jste vlastními silami postavili něco opravdového, je prostě k nezaplacení! ●

Miša Míkovcová, Ekocentrum PALETA

Foto: Míša Míkovcová

INSPIRACE

Zkuste landart

Geopark Vysočina a MAP Telčsko pořádá opakovaně, zpravidla každý rok, soutěž v landartové tvorbě, tematicky zaměřenou podle ročních období.

Se svými landartovými díly z přírodních materiálů se zúčastňují většinou základní, ale i střední a mateřské školy a také tvůrci z řad veřejnosti na Telčsku, soutěž je regionální. Zásílají se do ní pouze fotografie děl. Výtvořky z přírodních materiálů zůstávají na místě a různě rychle podléhají zkáze v souladu s přírodními podmínkami.

Bohatou fotogalerii, která může být inspirací pro zorganizování podobné akce i ve vaší škole, místě či regionu, najdete na: <https://www.geoparkvysočina.cz/fotky-z-geoparku/>. ●

[red]

Foto: archiv Geoparku Vysočina

INSPIRACE

Záhrada, ktorá učí, v Kremnici

Základná škola Pavla Križku v Kremnici je jednou z prvých škôl zapojených do projektu Záhrada, ktorá učí. Aktívne podporuje vzdelávanie vonku prostredníctvom zážitku, hry a praktickej skúsenosti.

Škola si v areáli historickej budovy v srdci Kremnice vybudovala premyslenú exteriérovú učebňu, ktorá poskytuje všestranné využitie pre rôzne vyučovanie predmetov, no najmä pre medzi-predmetové vzdelávanie.

Vonkajšie lavičky a lavičky sprevádza bylinková špirála, bohaté kvetinové záhony a množstvo interaktívnych učebných pomôcok ako drevený xylofón, puzzle či kvarteto nielen pre najmenších. Samozrejmosťou školskej záhrady sú polička na pestovanie plodín, bylinkové a vyvýšené záhony, náučné panely a hmyzí hotel. Nechýbajú ani kompostéry na spracovanie organického odpadu. Pravidelnou výučbou vonku škola svoju záhradu priebežne rozvíja a prispôbuje vzdelávacím aktivitám v prírode. Nezabúda sa ani na množstvo prírodných dekoratívnych prvkov, ktoré celému areálu dodávajú svojské čaro. ●

Feri Cimerman, Živica – Záhrada, ktorá učí

Foto: Živica – Túlavý autobus 2018

Zahrada plná něhy

Školní zahrada Základní školy a Praktické školy Velká Bíteš je certifikovanou přírodní ukázkovou zahradou. Navštěvují ji děti mateřských a základních škol, senioři ze senior klubu, kteří při akcích školy výborně spolupracují, i široká veřejnost.

Zahrada byla postupně v průběhu let navrhována a sestavována žáky, s přihlédnutím k potřebám žáků s handicapem. Každý zahrádkářský rok přinesl do zahrady nové prvky a možnosti, jak přiblížovat dětem a žákům lásku k přírodě, uvědomovat si její krásy, vidět barevno, poslouchat zpěv ptáků, přičichnout a ucítit vůni květin, sena, bylin, jehličí... A to vše máme na dosah ruky. Není nic lepšího, než si zajít během výuky do zahrady a pozorovat změny přírody. Každý rok v zahradě je tedy pro nás zcela jiný, netradiční, neokoukaný. Zahrada se stala součástí školního vzdělávání, a to nejen jako zdroj vědomostí a dovedností, ale i přírodním ateliérem napříč všemi ročními obdobími.

Přestože máme přírodní zahradu správně navrženou, už zase tvořitelé přemýšlejí, jak a co ještě vylepšovat. Moc rádi pracujeme s hlínou, ať už keramickou, nebo místní – kterou žáci vyhledávají v okolí svého bydliště. Tu pak zpracováváme – přesíváme, drtíme a s pomocí „přírodního lepidla“ připravujeme barvu pro malování –, vznikají pak nádherné obrazy, ve kterých objevujeme a vidíme dálky, let ptáků, tanec větru...

Při tvoření s keramickou hlínou vznikají pod rukama žáků užité a dekorativní prvky. Zpracováváním hlíny rozvíjíme hybnost rukou, u žáků probouzíme fantazii, kreativitu a radost z tvoření. Keramiku pak odměňují své blízké nebo ji aranžují do školní zahrady.

Keramiku to však rozhodně nekončí. Naši zahradu zdobí mnohá zákoutí, kde roste luční kvítí, ovocné stromy. A najdete zde i hudební nástroje využívané k muzikoterapii. V zimním období nám kouzlem mrazu pod rukama vznikly zmrzlé ozdoby, které zkrášlily zahradu v zimním období. Den Země jsme pak oslavili tvořením „obrazů“ z přírodnin. No zkrátka, možností je spousta, budeme rádi, přijdete-li nahlédnout nebo i „kouzlit s námi“... ●

Mgr. Jitka Kalinová

Foto: archiv Základní školy a Praktické školy Velká Bíteš

Zahrada je v bezprostřední blízkosti školy. Tvoří ji: pergola s přírodní učebnou, zahradní domek na nářadí, jehož střecha je zdrojem dešťové vody, která stéká do sběrné nádrže, lesní miniškolka, miniarboretum s několika již vzrostlými jehličnatými a listnatými stromy, divoký koutek (rumiště) ponechaný bez ošetřování, hmatová stezka, speciální vyvýšený záhon pro žáky s pohybovým omezením, odpočinková zóna (s ohništěm) k posezení, rozjímání a kochání se, herní prvky, ovocná zahrada s ovocnými stromy a bobulovými keři, zkušební záhon na seznámení s hlínou a pěstelské pokusy, africký záhon s kompostovacím prostorem, kompostéry, zeleninové záhony, trvalkový květinový záhon, bylinkový záhon a bylinková spirála, hmyzovník, školní zvěřinec (králík a morče), pítko pro ptáky, skleník, přirozená louka. Na zahradě se používají přírodní materiály: dřevo, kameny z místního lomu, větve, odpadní materiál z ostříhaných ovocných stromů, větve z vrby. Nejsou v ní žádné zpevněné povrchy, které by nepropouštěly vodu.

„Projít“ zahradou se můžete na: <https://zahrada.specskolabites.cz/prirodni-ukazkova-zahrada/prochazka-zahradou>.

školní
zahrada

Originální barvy z rostlin

Příroda nabízí od jara do podzimu bohatou paletu všech barev.

Můžeme obdivovat nejrůznější valéry zelené, mezi nimiž září široká škála barevných květů a plodů. Některé z nich lze využít i pro barvířské účely, konkrétně pro barvení textilu. Jak si však vybrat pro tento účel vhodné rostliny?

Napovědět nám může například jejich název: světlice barvířská, kručinka barvířská, mařinka barvířská či boryt barvířský. U jiných si všimneme sytě barevných květů, kterými nás upoutají třeba měsíček lékařský a aksamitník. Každý máme také zkušenost se zabarvenými prsty či skvrnou na oděvu při sběru plodů, které obsahují modré barvivo, jako jsou borůvky nebo bez černý. O hnědě zabarvených prstech při podzimním sbírání ořechů a o barvení velikonočních vajíček ve slupkách od cibule jistě není třeba se rozepisovat.

Z některých rostlin můžeme k barvení využít nadzemní části, které mohou poskytnout i několik různých barev (například listy nebo plody bezu černého či ptačího zobu), u jiných využijeme jen listy, plody, květy, kůru nebo kořen. Pro každou rostlinnou část je však třeba zvolit správnou dobu sběru materiálu. Květy je nejlépe sbírat v plném květu, listy dobře vyvinuté, plody v plné zralosti až přezrálé, kořeny obsahují nejvíce barviva na podzim, stromová kůra od února do června.

Pro barvířské účely je nejvhodnější použít čerstvý rostlinný materiál. Pokud však není k dispozici, můžeme improvizovat sušenou dubovou kůrou, cibulovými slupkami, ale třeba i sušenými bylinkami, které nám zbyly z minulého roku (např. třezalka tečkovaná nebo šípky). Je však nutno počítat s větším množstvím materiálu, protože pro úspěšné barvení tkanin potřebujeme dostatečné množství vyluhovaného barviva.

PRVKY ZÁHRADY

Využití vrbového prútia

Kedže aj samotný názov obce Vrbov na Prešovsku prezrádza, že o vrby v okolí nie je núdza, tunajšia základná škola ich ako ľahko dostupný lokálny a obnoviteľný materiál využila aj na výstavbu viacerých záhradných prvkov.

Súčasťou školskej záhrady je neodmysliteľné kompostovisko z vrbových prútov. Z rovnakého materiálu je aj vyvýšený záhon, na ktorom deti pestujú sezónne plodiny.

V základnej škole vo Vrbove využívajú školskú záhradu na vyučovanie pravidiel už od roku 2018, kedy sa škola zapojila do projektu Záhrada, ktorá učí. Vzdelávacie prvky, ktoré vytvorili žiaci spolu s pedagógmi, slúžia na hodinách

slovenčiny, prírodovedy, matematiky aj angličtiny. V záhrade je tiež smerovník, jašteričník, vzorky hornín, potôčik, počítač dlo alebo zvieratník. Pri potôčiku, ktorého koryto využíva prirodzený spád pozemku, sú vysadené rôzne dreviny určené na poznávanie. V skalke v tvare špirály sú vysadené rôzne druhy bylín. Samotní žiaci sa najviac potešili hmyziemu hotelu, zvieratníku a jašteričníku, kde budú môcť pozorovať rôznych živočíšnych návštevníkov počas celého roka. ●

Ivana Paláčková, Živica
Foto: Živica

PĚSTITELSTVÍ

Sušená, nebo čerstvá krása?

Školní zahrada poskytne materiál pro vděčnou činnost: aranžování a vazby květin.

Pro suché vazby jsou z letniček nejsnadnější k sušení mák (makovice), smil, smilek, slaměnka, statice, zaječí ocásky, černucha. Jednoleté květiny a trávy se obvykle sklízí v době prázdnin. Pokud tedy nefunguje ve školní zahradě prázdninová služba, která ví, co a kdy má sklídit a jak usušit, je lepší posunout termín výsevu a výsadby až o měsíc. Nakvétání a sklizeň pak může proběhnout až v září, hodně ovšem záleží na počasí.

Ve floristice se stále více používají sušené trvalky nebo plody nejrůznějších keřů a stromů – pivoňky, růže, bodláky a trávy, řebríčky, šáter, hortenzie, mochně, nažky javorů a mnoho dalších.

Většina květů se sklízí ve stádiu polorozvitého poupate, protože se obvykle při sušení rozvíjí. Pokud sklízíte slaměnky nebo bodláky či

orobince již rozkvetlé, během sušení či při pozdější práci s nimi se rozpadnou, jak se uvolňují semena. Rostliny sušíme ve svazcích květem dolů na vzdušném a stinném místě, lze i na nízkou teplotu v sušičce.

Vazba a aranžování čerstvých květin v období školního roku může narazit na nedostatek rozkvetlého materiálu. Můžete ale vyzkoušet tvořit metodou „well art dressing“ – zamačkávání jednotlivých okvětních plátků, listů či drobných plodů do jílu na podložce (viz foto). Vznikají úžasné 3D díla, která díky jílu vydrží až týden čerstvá a po uschnutí se dají zlikvidovat na kompostu, takže nijak nezatěžují životní prostředí ani rozpočet školy. ●

Dana Křivánková
Foto: Alena Uhříčková

Důležitá je také správná příprava barvicí lázně. Tvrdé rostlinné části, jako jsou kořeny nebo kůra, nakrájíme, naštípeme nebo nahrubo rozemeleme a namočíme na jeden i více dnů do teplé vody. Poté ještě dvě až čtyři hodiny povaříme. Měkké části (listy, květy, plody) rozmělníme a můžeme rovnou jednu až dvě hodiny povařit. Poté roztok necháme prochládnout a nahrubo přecedíme. Látku vkládáme do dostatečného množství roztoku o teplotě cca 30–40 °C, lázeň pozvolna zahříváme a udržujeme těsně pod bodem varu. Podle druhu barviva zahříváme půl až jednu hodinu, někdy i déle.

Rostlinná barviva obarví látku i bez použití chemikálií, má to však vliv na jejich výsledný odstín a stálobarevnost. Pro úspěšné vysrážení barviv v pórech tkanin a pro lepší dosažení požadovaného odstínu se proto používají mořidla. Nejčastěji je to kamenec, vinný kámen, modrá i zelená skalice, kyselina citrónová či soda. Postupy pro přidávání mořidel jsou různé, nejméně náročné je jejich přidání před koncem barvení. Například pro barvení v cibulových slupkách na jasně žlutou barvu, kdy jsme nechali látku v barvicím roztoku cca ½ hodiny, přidáme kyselinu citrónovou v množství cca 1 g na litr roztoku a dále kamenec (asi 10 g/l) rozpuštěný v troše horké vody. Pro udržení odstínu přidáme na úplný závěr ještě sodu (asi 5 g/l), která barvivo stabilizuje. Ale postupně, protože lázeň začne pění. Látku nejlépe vytáhneme až po vychladnutí roztoku, mácháme ve studené vodě a sušíme ve stínu.

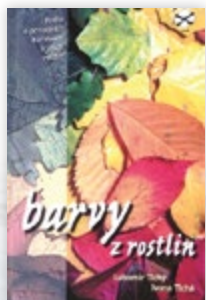
Na rozdíl od syntetických barviv získáme z přírodních materiálů spíše jemné a tlumené odstíny žluté, žlutohnědé, béžové, zelenohnědé nebo modrošedé. Budou však rozhodně originální a jedinečné.

Více o přírodních barvivech a jejich využití najdete v publikaci Lubomíra a Ivony Tichých *Barvy z rostlin*, kterou vydal Rezekvítek. Publikace je však vyprodaná, hledejte ji tedy v knihovnách. ●

Ivona Tichá,

ZŠ a MŠ Lažánky, okres Brno-venkov

Foto: Martin Kříž

Venku je největší ateliér

Výtvarný ateliér venku nabízí po celý rok nepřeberné zdroje inspirace, materiálů a pomůcek zdarma.

Spoustu konkrétních námětů, co a jak tvořit na školní zahradě, najdete na webu Učíme se venku: Okna do krajiny, Listové vitráže, V čem se liší obrazy, Vesmírné tvoření, Ptačí tvoření, Listová lepoprela, Listový patchwork, Proutěné korále, Proutěný ptáček, Přírodní kraslice, Hliněné kraslice, Jarní divadlo, Vajíčko s překvapením, Bahenní sochaři, Vyrábění z kůry, Malování hlinou, Malování slanou vodou, Škvorník, Kamenná výtvarka, Motýlí barvy, Pomůcky z nebe zdarma, Ledová učebna čeká venku, Velikonoce venku, Tvoření venku, Žlutozelená učebna, Poletuchy, Kouzla venku... ●

Justina Danišová, upraveno (red)

Foto: Justina Danišová

VODOVKY Z ROSTLIN

Věk → MŠ, ZŠ, SŠ

Čas → 30–45 minut

Kdy → celoročně, ideálně v době plodů

Když rozmačkáme rostliny, nebo ještě lépe – získáme z nich barvivo, třeba vařem –, půjde o barvu nestálou, která se vpije do papíru, neudělá vrstvu... Když ale do takto vzniklého barviva přidáme – rozpustíme – arabskou gumu nebo klej (klovatinu – výtok z ovocných stromů – třešní či švestek), získáme hustou stálou barvu, která funguje podobně jako vodovky. Zde jsou doporučené druhy: modrošedá – plod ptačího zobu, fialová – plod černého bezu, žlutá – vývar natě a květu zlatobýlu, oranžová – kořen mořeny, hnědá – vývar cibulových slupek, hnědočerná – listy či plodí ořešáku.

Pomůcky → uvedené plody, arabská guma či klej, vařič, voda, starý hrneček či plechovka, papír na malování, štětce, podložky.

Zdroj: <https://ucimesevenku.cz/atelier/>

ARANŽOVÁNÍ KVĚTIN V ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVĚ

Inspirativní diplomová práce Kateřiny Ševčíkové z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity **Využití aranžování v environmentální výchově** ukazuje aranžování jako jednu z metod umožňujících rozvoj kompetencí. Aranžování podněcuje žáky k tvořivému myšlení, které se řadí mezi předpoklady plné seberealizace, přitom tvořivost se dá ve výuce zdokonalovat.

„Tvořivost lze rozvíjet různými činnostmi, které vždy nemusí vyústit v konkrétní hmatatelný produkt a tvořivé produkty nemusí mít vždy sociální význam (nemusí být uznávány společností). Z výchovného hlediska stačí, když mají smysl pro daného jedince. Lidská tvořivost se projevuje nejen v interakci člověka s prostředím, ale i ve „vnitřním životě“ jedince... Tvořivost je také základním pilířem zábavy a humoru, plnohodnotné relaxace a obnovy duševních sil... Domnívám se, že tvořivost je i cestou v environmentální výchově,“ soudí autorka. A doplňuje příklad ke vzdělávacímu tématu biomů nebo životodárnosti vody: „Několikrát jsme si ověřili v praxi, že sesazení pokojových sukulentních rostlin pocházejících ze suchých oblastí tropů a subtropů vede k trvalému zapařování a pochopení pojmů: adaptace na životní podmínky, sukulenty, pouště aj., žáci sesazují modelové rostliny biomu do vybrané nádoby, vybírají odpovídající půdu i podmínky pěstování. Na dlouhou dobu pak žákům zůstává ve třídě jejich práce, která při správné volbě „žije a roste“.“

✦ *Aranžmá Fenologický kalendář*

Práce uvádí přehled aranžérských technik, materiály, pomůcky a také související metody, formy a prostředky environmentální výchovy. Obsahuje i metodické listy s podrobným popisem vzdělávacích aranžmá: Fenologický kalendář, Biodiverzita – tropický deštný prales, Les, Životní styl.

https://is.muni.cz/th/g1r6d/Diplomka_16.4.08.pdf

PŘÍRODNÍ BARVIVA

Bakalářská práce Kateřiny Menclové z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy **Kosatcová zeleň a přírodní organická barviva** zpracovává dostupné informace o zelených organických barvivech přírodního původu a dalších přírodních barvivech, včetně jejich přírodních zdrojů a historického využití.

Práce se primárně zaměřuje na přípravu přírodního organického barviva s názvem kosatcová zeleň podle středověké receptury. Toto barvivo se získávalo z modrých květů kosatců. Nechybí ani úvod o schopnostech lidského oka vnímat barvy a přehled informací o přírodních barvivech, jako jsou karotenoidy, chinonová, pyranová, indolová a další barviva. Utříděné jsou i podle způsobu barvení. Najdete zde též něco o historii barvířství a informace o textilních vláknech. Experimentální část obsahuje popis přípravy kosatcové zeleně, během níž se změní barva od původní barvy květu kosatce až po zelenou.

Mezi studentskými pracemi se dá najít leccjaký skvost, jsou to dobře dostupné a ověřované informace. Internetové vyhledávače jich na téma přírodních barviv nabídnou celou řadu. Možná vás inspirují k propojení výtvarky s badatelsky orientovaným vyučováním. Hledejte např. na:

<https://theses.cz>

DO ZAHRADY ZA LAND ARTEM

Útlá publikace **Do krajiny za land-artem**, kterou v roce 2013 vydalo Středisko ekologické výchovy Sever, přinesla tipy na využití hravých technik land-artu během venkovních aktivit v každém ročním období. Je určena především pedagogům a lektorům environmentální výchovy, ale inspiraci pro pobyt v přírodě v ní naleznou každý. Najdete zde praktické příklady realizací uměleckých

děl v krajině, scénáře tří uskutečněných workshopů, mnoho fotografií a bohatý doprovodný text. Dozvíte se, proč a jak právě land-art přispívá k tvorbě vztahu k životnímu prostředí a krajině. Land-artová tvorba se odehrává v rozmanitých typech krajiny, tak proč ne ve školní zahradě... Díla mohou mít klidně drobné rozměry.

Zadáte-li klíčová slova „land-art environmentální výchova“, internetový vyhledávač nabídne hned několik studentských prací, které poskytnou pedagogicky hodnotné podněty.

<https://www.ekologickavychova.cz/cr/material/detail/3270>

EXPRESIVITA VO VÝCHOVĚ

„Zvláště devastující pro rodici se dětské vědomí je ve výtvarných činnostech napodobivé a mechanické používání vzorů a předloh, které učitelé často dětem nabízejí v dobré vůli, aby dětem pomohli, v mylném přesvědčení, že „děti by to nezvládly...“ Učitelé by se měli přesvědčit, zda dítě objekty či situace, které jsou námětem činnosti, zná, a připravit dětem takové podmínky, aby měly příležitost se s nimi setkat ještě důvěrněji a obohatit tak své představy o nové smyslové zkušenosti a poznatky. Následně je totiž pak každé dítě zcela přirozeně schopno dle svých dispozic (daných vývojem či typem) téma zobrazit... Pestrost a rozmanitost ve výtvarném ztvárnění je zcela přirozená a žádoucí, je dokladem zdraví

a vitality dítěte. Naopak konformita v tvorbě, vzájemná podobnost výtvarů, opakující se bezradnost, nezáměr a obavy z vlastního vyjádření poukazují na to, že se děti pohybují v prostředí s převahou činností potlačující přirozené možnosti dětského výtvarného potenciálu.“ Citujeme z příspěvku Pavly Novotné *Bezprostřední expresivita výtvarného projevu předškolních dětí – význam vývojových a typologických aspektů pro učitele*. Najdete ho spolu s dalšími aktuál-

ními pohledy na „výtvarku“ ve sborníku **Expresivita vo výchově III.**, který vydala v roce 2020 Univerzita Komenského v Bratislavě. Chcete-li být v kontaktu se současnými poznatky v oblasti pedagogiky a (výtvarného) umění, není nic snazšího než otevřít na internetu:

https://expresivneterapie.files.wordpress.com/2020/05/2020_zb_expresivita-vo-vc3bdchove-iii-eds.-valach_kovac_final.pdf

Školní
zahradka

ŠKOLNÍ ZAHRADA | 3/2021
ČASOPIS PRO ZAHRADNÍ PEDAGOGIKU

www.skolni-zahrada.cz

Jako přílohu časopisu Bedník vydávají Chaloupky, o. p. s., ve spolupráci s partnery: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, Přírodní zahrada, o. s., Pavučina, z. s., a Nadace Proměny Karla Komárka.
Redakční rada: Ivana Poláčková, Martin Kříž, Dana Křivánková, Iveta Machátová
Šéfredaktorka: Hana Kolářová | **Kresby:** Klára Křížová
Korektury: Kateřina Straková | **Grafická úprava:** Petr Kutáček
Tisk: Apis Press, s.r.o. | **Elektronická verze:** www.skolni-zahrada.cz
FB: www.facebook.com/groups/skolni.zahrada

Tento projekt je spolufinancován Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. www.mzp.cz, www.sfpz.cz

Pavučina
Středisko ekologické výchovy

CHALOUPKY

lipka

PŘÍRODNÍ
ZAHRADA
Krajské úřady

živica
inspiration a change

nadace
proměny
Karla Komárka

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY